

คณะผู้แทนถาวรไทยประจำสหประชาชาติ ณ นครเจนีวา สมาพันธรัฐสวิส

5 Rue Gustave Moynier

Geneva 1202

Switzerland

23 พฤศจิกายน 2558

เรียน ท่านธานี ทองภักดี

เรื่อง: เรือจ้ำชั่วคราวแขวงถนนนครไชยศรี

คณะกรรมการนักนิติศาสตร์สากล (International Commission of Jurists - ICJ) และฮิวแมนไรตวอตช์ (Human Rights Watch - HRW) เขียนจดหมายนี้เพื่อแสดงความกังวลอย่างจริงจังเกี่ยวกับการจัดตั้งเรือจ้ำชั่วคราวเพื่อควบคุมตัวบุคคลที่ไม่ใช่ทหารที่มีชื่อว่า เรือจ้ำชั่วคราวแขวงถนนนครไชยศรี (“เรือจ้ำชั่วคราว”) ในพื้นที่มณฑลทหารบกที่ 11 ที่กรุงเทพฯ โดยเฉพะอย่างยิ่งเรากังวลกับการเสียชีวิตที่เพิ่งเกิดขึ้นของผู้ถูกควบคุมตัวสองคน ได้แก่ นายสุริยัน สุจริตพลวงศ์ หรือ “หมอมยอง” หมอคู่มือชื้อดั่ง และพ.ต.ต. ปรากรม วารุณประภา ซึ่งเกิดขึ้นระหว่างทั้งสองคนถูกควบคุมตัวที่เรือจ้ำชั่วคราวดังกล่าว

จากความกังวลเหล่านี้ เรามีข้อเสนอแนะโดยเร่งด่วนต่อรัฐบาลไทย รวมทั้ง

1. ให้เคลื่อนย้ายบุคคลที่ไม่ใช่ทหารทุกคนซึ่งถูกควบคุมตัวที่เรือจ้ำชั่วคราว ไปยังสถานที่ควบคุมตัวพลเรือนที่จัดตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการ สอดคล้องกับกฎหมายและมาตรฐานระหว่างประเทศ และประกันไม่ให้มีการควบคุมตัวบุคคลที่ไม่ใช่ทหารในเรือจ้ำดังกล่าวหรือเรือจ้ำชั่วคราวที่มีลักษณะใกล้เคียงกันอีกต่อไป และ
2. ดำเนินการสอบสวนโดยพลัน อย่างไม่ลำเอียงและเป็นผลต่อกรณีการเสียชีวิตที่เพิ่งเกิดขึ้นของนายสุริยัน สุจริตพลวงศ์และพ.ต.ต. ปรากรม วารุณประภา ให้นำตัวผู้รับผิดชอบมาฟ้องร้องดำเนินคดีและลงโทษ และประกันให้ครอบครัวของผู้เสียหายเข้าถึงการเยียวยาและการชดเชยที่เป็นธรรม

ข้อมูลพื้นฐาน

ในวันที่ 29 สิงหาคม 2558 นายบิลาน มุฮัมหมัด (Bilan Muhammad หรืออีกชื่อหนึ่งว่า นายอาเด็ม คาราแดก - Adem Karadag) ถูกจับกุมเนื่องจากต้องสงสัยว่าเป็นผู้วางระเบิดศาลพระพรหมที่กรุงเทพฯ เมื่อวันที่ 17 สิงหาคม 2558¹ ในวันที่ 1 กันยายน นายยูซุฟ ไมโรลี (Yusuf Mierili) ถูกจับกุมเนื่องจากการกระทำผิดครั้งเดียวกัน² ทั้งสองคนได้ถูกควบคุมตัวในพื้นที่มณฑลทหารบกที่ 11 ภายหลังถูกจับกุม³ เจ้าพนักงานสอบสวนระบุว่า การควบคุมตัวของพวกเขาเป็นการใช้อำนาจตามคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติที่ 3/2558 ที่มีการประกาศใช้เมื่อวันที่ 1 เมษายน 2558 ตาม

¹<http://www.nationmultimedia.com/national/Police-submit-shrine-bomb-report-with-military-cou-30271738.html>

²<http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/asia/thailand/11853792/Bangkok-suspect-admits-giving-explosive-device-to-bomber.html>

³ <http://www.nationmultimedia.com/national/Police-submit-shrine-bomb-report-with-military-cou-30271738.html>

มาตรา 44 ของรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว ภายหลังจากเลิกการประกาศใช้กฎอัยการศึกในพื้นที่ส่วนใหญ่ของประเทศ⁴ คำสั่งหัวหน้าคสช.ที่ 3/2558 ให้อำนาจทหารในการควบคุมตัวบุคคลเป็นเวลาไม่เกินเจ็ดวันเพื่อป้องกันและระงับการกระทำอันเป็นความผิดตามที่บัญญัติไว้ รวมทั้งความผิดต่อองค์พระมหากษัตริย์ พระราชินี รัชทายาท และผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ความผิดต่อความมั่นคงของรัฐ ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยอาวุธปืน และการฝ่าฝืนประกาศหรือคำสั่งของคสช.

ในวันที่ 4 กันยายน หลังถูกควบคุมตัวอยู่เจ็ดวัน นายบิลาน มุฮัมหมัดได้ถูกนำตัวไปยังศาลจังหวัดมีนบุรีเป็นครั้งแรก และถูกแจ้งข้อหาไว้เฝ้าครองซึ่งวัตถุระเบิดโดยไม่ได้รับอนุญาต⁵ ในวันที่ 9 กันยายน หลังถูกควบคุมตัวอยู่เก้าวัน นายยูซุฟุ ไมโรลีได้ถูกนำตัวไปยังศาลจังหวัดมีนบุรี⁶ เป็นครั้งแรก และถูกแจ้งข้อหาไว้เฝ้าครองซึ่งวัตถุระเบิดโดยไม่ได้รับอนุญาต⁷ รายงานข่าวระบุว่าทหารได้ควบคุมตัวนายยูซุฟุ ไมโรลีเป็นเวลาเจ็ดวันโดยใช้อำนาจตามคำสั่งหัวหน้าคสช.ที่ 3/2558 ก่อนจะส่งมอบตัวเขาให้เจ้าพนักงานสอบสวนซึ่งควบคุมเขาต่อไปเป็นเวลาอีกสองวัน โดยใช้อำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา⁸ ภายหลังจากขึ้นศาล ชายทั้งสองคนถูกควบคุมตัวที่เรือนจำพิเศษมีนบุรี⁹

ในวันที่ 8 กันยายน กระทรวงยุติธรรมออกคำสั่งกระทรวงยุติธรรมที่ 314/2558 เรื่องกำหนดอาณาเขตเรือนจำชั่วคราวตามที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 11 กันยายน ประกาศจัดตั้งเรือนจำชั่วคราวในพื้นที่มณฑลทหารบกที่ 11 บนถนนพระราม 5 กรุงเทพฯ¹⁰

คำสั่งดังกล่าวระบุสาเหตุในการจัดตั้งเรือนจำชั่วคราวว่า **“เพื่อประโยชน์ในด้านการรักษาความปลอดภัย และความเหมาะสมในการคุมขังและการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในคดีความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงของรัฐ และคดีอื่นที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นผู้ต้องขังประเภทพิเศษ ที่ไม่ควรจะรวมคุมขังอยู่กับผู้ต้องขังอื่น จึงสมควรกำหนดสถานที่คุมขังไว้สำหรับผู้ต้องขังประเภทดังกล่าว”**

ในวันที่ 12 กันยายน นายวิทยา สุริยะวงศ์ อธิบดีกรมราชทัณฑ์ระบุว่า จำเป็นต้องปรับปรุงเรือนจำชั่วคราวแห่งนี้เพิ่มเติมเพื่อให้สามารถรองรับนายยูซุฟุ ไมโรลีและนายบิลาน มุฮัมหมัด และจะมีการส่งผู้คุมจากเรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานครไปช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ทหารในขั้นตอนปฏิบัติที่จำเป็น¹¹

ในวันที่ 14 กันยายน อธิบดีกรมราชทัณฑ์สั่งให้ส่งตัวผู้ต้องหาคดีระเบิดบริเวณแยกราชประสงค์ทั้งสองคนจากเรือนจำพิเศษมีนบุรีไปยังเรือนจำชั่วคราว¹²

⁴<http://www.komchadluek.net/detail/20150904/212818.html>;

<http://www.khaosodenglish.com/detail.php?newsid=1441365220>

⁵ <http://www.bangkokbiznews.com/news/detail/664182>

⁶ <http://www.bangkokpost.com/archive/court-approves-detention-of-second-bomb-suspect/686848>;

<http://pazanews.com/?p=107167>

⁷ <http://news.truelife.com/detail/3329394>

⁸ <http://pazanews.com/?p=107167>

⁹ <http://www.thairath.co.th/content/523687>

¹⁰ <http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2558/E/215/7.PDF>

¹¹ http://thainews.prd.go.th/website_en/news/news_detail/WNSOC5809130010012

¹² <http://www.prachatai.com/journal/2015/09/61407> <http://www.ryt9.com/s/ryt9/2251677>

ในวันที่ 16 ตุลาคม มีการคาดเดาว่านายสุริยัน สุจริตพลวงศ์ นายจิรวงศ์ วัฒนเทวาศิลป์ (ผู้ช่วยของนายสุริยัน สุจริตพลวงศ์) และพ.ต.ต. ปรากรม วารุณประภา ได้ถูกจับกุมและควบคุมตัวเนื่องจากต้องสงสัยว่ากระทำความผิดมาตรา 112 ของประมวลกฎหมายอาญา (ข้อหาหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ)¹³ แต่ทางตำรวจได้ปฏิเสธข่าวดังกล่าว¹⁴ ในเบื้องต้นชายทั้งสามคนได้ถูกควบคุมตัวโดยใช้อำนาจตามคำสั่งหัวหน้าคสช.ที่ 3/2558¹⁵

ในวันที่ 21 ตุลาคม มีการนำตัวชายทั้งสามคนไปฝากขังกับศาลทหารกรุงเทพ เป็นครั้งแรก โดยถูกตั้งข้อหากระทำความผิดมาตรา 112 และถูกควบคุมตัวในเรือนจำชั่วคราวในขั้นตอนการสอบสวนของเจ้าพนักงาน¹⁶ บุคคลทั้งสามไม่ได้เป็นเจ้าหน้าที่ของกองทัพแต่อย่างใด

ในวันที่ 24 ตุลาคม มีรายงานข่าวว่า พ.ต.ต.ปรากรม วารุณประภาได้ฆ่าตัวตายระหว่างอยู่ในเรือนจำชั่วคราวเมื่อวันที่ 23 ตุลาคมโดยการแขวนคอตายในห้องขังที่แยกเดี่ยว¹⁷ แถลงการณ์ของกรมราชทัณฑ์ระบุว่า ได้มีการจัดตั้ง “คณะกรรมการพิเศษ” เพื่อสอบสวนกรณีดังกล่าวแล้ว¹⁸ ในแถลงการณ์ฉบับเดียวกัน กรมราชทัณฑ์ระบุว่าสภาพห้องขังของพ.ต.ต.ปรากรมมีลักษณะเป็นห้องที่มีกำแพงปิดทึบทั้งสี่ด้านไม่สามารถมองเห็นจากภายนอกได้หากไม่เปิดประตู และมีการจัดเวรยามรักษาการณ์ช่วงกลางคืนในเรือนจำชั่วคราวเพียงคืนละหนึ่งคน¹⁹

ในวันที่ 26 ตุลาคม อธิบดีกรมราชทัณฑ์ระบุว่า “มีการออกไปมรณะบัตรการเสียชีวิตของพ.ต.ต.ปรากรมโดยระบุสาเหตุการเสียชีวิตเนื่องจาก “การขาดอากาศหายใจ” โดยมีร่องรอยบริเวณลำคอ²⁰ เขากล่าวเสริมว่าไม่จำเป็นต้องมีการชันสูตรพลิกศพ “เนื่องจากญาติไม่ติดใจถึงสาเหตุการตาย” ประมาณเที่ยงวันของวันเดียวกัน ครอบครัวของพ.ต.ต.ปรากรมได้มารับศพไปเผาปนกิจ²¹

ในวันที่ 9 พฤศจิกายน พล.อ.ไพฑูริย์ คุ่มฉายา รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทยเสียชีวิตเมื่อวันที่ 7 พฤศจิกายน²² จากแถลงการณ์ของกรมราชทัณฑ์ระบุว่า เจ้าหน้าที่เรือนจำพบเขาหมดสติ และมีสัญญาณชีพอ่อน ประมาณสามทุ่มของวันที่ 7 พฤศจิกายนในเรือนจำชั่วคราว ก่อนจะมีการรีบส่งตัวเขาไปยังโรงพยาบาล และเขาเสียชีวิต

¹³ <http://www.bangkokpost.com/news/politics/759328/lese-majeste-suspect-mor-yong-dies-in-army-custody>;
<http://www.dailynews.co.th/article/359900>; <http://freedom.ilaw.or.th/Royal%20Clam>

¹⁴ <http://www.bangkokpost.com/news/politics/759328/lese-majeste-suspect-mor-yong-dies-in-army-custody>;
<http://www.bangkokbiznews.com/news/detail/673540>

¹⁵ <http://www.dailynews.co.th/crime/355864>

¹⁶ <http://www.nationmultimedia.com/national/Trio-confess-30271385.html>

¹⁷ <http://www.bangkokpost.com/news/crime/741808/lese-majeste-suspect-found-hanged>

¹⁸ <http://www.correct.go.th/correct2009/upload/files/information/58/11000.pdf>; <http://morning-news.bectero.com/m/main.php?m=newsdetail&cname=political&nid=59788>

¹⁹ <http://www.correct.go.th/correct2009/upload/files/information/58/11000.pdf>; <http://morning-news.bectero.com/m/main.php?m=newsdetail&cname=political&nid=59788>;

²⁰ <http://www.springnews.co.th/crime/248476>

²¹ <http://www.springnews.co.th/crime/248597>

²² http://www.prachachat.net/news_detail.php?newsid=1447049544

ในวันเดียวกัน²³ ในแถลงการณ์ยังอ้างว่ามีการชันสูตรพลิกศพเมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายนโดยสถาบันนิติเวช ซึ่งเป็นหน่วยงานของโรงพยาบาลตำรวจ และพบว่านายสุริยันเสียชีวิตจาก "การติดเชื้อในกระแสเลือดอันเป็นเหตุให้ระบบการหายใจล้มเหลว"²⁴ ตามรายงานข่าว ญาติได้มารับศพเขาไปเมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายนและมีการฃาปนกิจศพในวันต่อมา²⁵

พันธกรณีของประเทศไทยตามกฎหมายระหว่างประเทศ

สิทธิที่จะปลอดจากการจับกุมหรือควบคุมตัวโดยพลการ

คณะกรรมการนักนิติศาสตร์สากลและฮิวแมนไรตส์วอตช์เน้นว่า การควบคุมตัวบุคคลที่ไม่ใช่ทหารในเรือนจำชั่วคราวแห่งนี้ เป็นการละเมิดอย่างชัดเจนต่อมาตรฐานระหว่างประเทศ

ความพลการของการควบคุมตัว

การควบคุมตัวบุคคลที่ไม่ใช่ทหารในเรือนจำชั่วคราวแห่งนี้เป็นการกระทำโดยพลการ ขัดกับข้อ 9 ของ กติกา ระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights- ICCPR) ซึ่งไทยเป็นหนึ่งในรัฐภาคี เนื่องจากขาดหลักประกันอย่างเพียงพอ แตกต่างจากการควบคุมตัวบุคคลในสถานที่ควบคุมตัวของพลเรือนซึ่งจัดตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการ

ข้อ 9 ของกติกา ICCPR ประกันสิทธิที่จะมีเสรีภาพและความปลอดภัยของบุคคล โดยกำหนดว่า **“บุคคลทุกคนมีสิทธิในเสรีภาพและความปลอดภัยของร่างกาย บุคคลจะถูกจับกุมหรือควบคุมโดยพลการมิได้ บุคคลจะถูกกีดรอนเสรีภาพของตนมิได้ ยกเว้นโดยเหตุและโดยเป็นไปตามกระบวนการที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย”**

ถือว่าการควบคุมตัวของบุคคลเหล่านี้เป็นไปโดยพลการตามกฎหมายระหว่างประเทศ ไม่ว่าจะจัดตั้งเรือนจำชั่วคราวแห่งนี้และการจับกุมและควบคุมตัวในสถานที่นี้ จะเป็นไปตามกฎหมายที่มีอยู่ในประเทศไทยในปัจจุบันหรือไม่ก็ตาม

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (United Nations Human Rights Committee) หน่วยงานผู้ชำนาญการระหว่างประเทศ ซึ่งมีหน้าที่กำกับดูแลการปฏิบัติตามกติกา ICCPR มีข้อสังเกตว่า **“การจับกุมหรือควบคุมตัวที่อาจเป็นการกระทำตามอำนาจของกฎหมายในประเทศ อาจเป็นการกระทำโดยพลการได้”** คำว่า ‘ความพลการ’ ไม่ได้หมายความว่าต้อง ‘ขัดกับกฎหมาย’ แต่อาจมีความกว้างกว่านั้นโดยครอบคลุมถึงองค์ประกอบที่มีลักษณะไม่เหมาะสม ไม่เป็นธรรม ไม่สามารถคาดเดาได้ และขัดกับกระบวนการอันควรตามกฎหมาย รวมทั้งองค์ประกอบว่าด้วยความชอบด้วยเหตุผล ความจำเป็น และความได้สัดส่วน”²⁶

การควบคุมตัวพลเรือนในพื้นที่ทหารมีลักษณะไม่เหมาะสม ไม่ชอบด้วยเหตุผล และไม่จำเป็น จึงถือว่าเป็นการกระทำโดยพลการ หลักเกณฑ์ 11 ของหลักเกณฑ์เนลสัน แมนเดลาแห่งสหประชาชาติ (Nelson Mandela Rules ซึ่งเป็น

²³ http://www.prachachat.net/news_detail.php?newsid=1447049544

²⁴

http://www.prachachat.net/news_detail.php?newsid=1447049544<http://www.bangkokpost.com/print/759328/>

²⁵ <http://breakingnews.nationtv.tv/home/read.php?newsid=772581><http://highlight.kapook.com/view/128916>

²⁶ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ, ความเห็นทั่วไปฉบับที่ 35, CCPR/C/GC/35, ย่อหน้า 12

เนื้อหาฉบับปรับปรุงของมาตรฐานหลักเกณฑ์ขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติในการปฏิบัติต่อผู้ถูกคุมขัง พ.ศ. 2538 -1955 UN Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners)²⁷ จำแนกประเภทของผู้ถูกคุมขังที่แตกต่างกัน ซึ่งต้องมีการควบคุมตัวไว้แยกกันโดยหน่วยงานต่าง ๆ หรือในพื้นที่ที่แตกต่างกันของหน่วยงานเดียวกัน ทั้งนี้โดยคำนึงถึงเพศ อายุ ประวัติอาชญากรรม เหตุผลทางกฎหมายอันเป็นเหตุให้มีการควบคุมตัว และความจำเป็นในแง่การปฏิบัติต่อพวกเขา²⁸

ข้อห้ามโดยทั่วไปต่อบุคคลที่ไม่ใช่ทหาร ซึ่งเป็นผู้ถูกคุมขังประเภทหนึ่งและถูกควบคุมตัวในพื้นที่ของทหาร ได้รับการกำหนดอย่างชัดเจนตามหลักการ 11 ย่อหน้า 40 ของหลักการสหประชาชาติว่าด้วยการกำกับดูแลการบริหารงานยุติธรรมโดยผ่านศาลทหาร (UN Principles Governing the Administration of Justice Through Military Tribunals) ว่า “เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการก่อนหน้าและหลักการว่าด้วย “การจำแนกประเภทของผู้ถูกคุมขัง” ซึ่งเป็นไปตามมาตรฐานหลักเกณฑ์ขั้นต่ำในการปฏิบัติต่อผู้ถูกคุมขัง ไม่ควรอนุญาตให้มีการควบคุมตัวพลเรือนในเรือนจำของทหาร ทั้งนี้รวมถึงในพื้นที่เพื่อลงโทษทางวินัยและเรือนจำทหาร หรือในค่ายกักกันอื่นใดที่อยู่ใต้การกำกับดูแลของทหาร และมีผลต่อผู้ถูกคุมขังทุกคน ไม่ว่าจะ เป็นบุคคลที่ถูกควบคุมตัวชั่วคราวระหว่างรอการไต่สวน หรือผู้ซึ่งได้รับโทษภายหลังการตัดสินว่ามีความผิดตามกฎหมายทหาร”²⁹

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนได้ให้ความเห็นหลายครั้งแล้วว่า บุคคลที่ถูกควบคุมตัวนานกว่า 48 ชั่วโมงก่อนจะมีการนำตัวมาขึ้นศาล ถือว่าถูกควบคุมตัวโดยพลการ³⁰ ข้อ 9 ของกติกา ICCPR ยังมีผลบังคับใช้ต่อบุคคลซึ่งถูกควบคุมตัวตามคำสั่งทางปกครอง โดยระบุให้มีการนำตัวบุคคลนั้นไปยังศาล “โดยพลัน” และให้มีสิทธิเข้ารับการพิจารณาภายในระยะเวลาอันเหมาะสมหรือให้ปล่อยตัวไป³¹

ข้อกำหนดตามกฎหมายระหว่างประเทศเพื่อนำตัวบุคคลที่ถูกควบคุมตัวไปยังศาลโดยพลัน ไม่เพียงเปิดโอกาสให้ผู้ถูกควบคุมตัวสามารถขอใช้อำนาจศาลตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายของการควบคุมตัวเท่านั้น หากยังเป็นการคุ้มครองความปลอดภัยทางร่างกาย และเปิดโอกาสให้มีการร้องเรียนต่อศาลกรณีที่เกิดการทรมานหรือการปฏิบัติที่โหดร้ายอย่างอื่น และเพื่อให้ผู้พิพากษาสามารถพิจารณาสภาพร่างกายของผู้ถูกควบคุมตัวได้ด้วยตนเอง

²⁷ รับรองโดยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการป้องกันอาชญากรรมและความยุติธรรมทางอาญา (UN Commission on Crime Prevention and Criminal Justice) ในเดือนพฤษภาคม 2558 และโดยคณะกรรมการที่สามของที่ประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติเมื่อวันที่ 5 พฤศจิกายน คาดว่าจะมีการรับรองโดยที่ประชุมใหญ่ภายในสิ้นปี 2558

²⁸ หลักเกณฑ์เนลสัน แมนเดลา (Nelson Mandela Rules) จาก http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/C.3/70/L.3

²⁹ หลักการสหประชาชาติว่าด้วยการกำกับดูแลการบริหารงานยุติธรรมโดยผ่านศาลทหาร (Principles Governing the Administration of Justice Through Military Tribunals) จาก <http://icj.wpengine.netdna-cdn.com/wp-content/uploads/2014/10/Decaux-Principles-military-tribunals.pdf>

³⁰ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ, ความเห็นทั่วไปฉบับที่ 35, CCPR/C/GC/35, ย่อหน้า 33

³¹ ข้อสังเกตเชิงสรุปของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน: จอร์แดน, CCPR/C/79/Add.35; A/49/40, ย่อหน้า 226-244; Observations finales du Comité des droits de l'homme: Maroc, CCPR/C/79/Add.44, ย่อหน้า 21; ข้อสังเกตเชิงสรุปของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน: เวียดนาม, CCPR/ CO/75/VNM, ย่อหน้า 8; ข้อสังเกตเชิงสรุปของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน: แคเมอรูน, CCPR/C/79/Add.116, ย่อหน้า 19

ความถูกต้องตามกฎหมายของการควบคุมตัว

นอกจากนั้น คำสั่งของกระทรวงยุติธรรมเมื่อวันที่ 8 กันยายน ซึ่งให้เหตุผลต่อการควบคุมตัวบุคคลที่ไม่ใช่ทหาร ในเรือนจำชั่วคราว ไม่สอดคล้องกับหลักการความถูกต้องตามกฎหมาย ซึ่งเป็นหลักการทั่วไปของกฎหมาย เนื่องจากไม่มีการอธิบายเพิ่มเติมว่าอะไรถือเป็น “เหตุพิเศษ” ของการไม่ควบคุมตัวบุคคลร่วมกับผู้ต้องสงสัยอื่น ๆ ในสถานที่ควบคุมตัวของพลเรือนที่จัดตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการ การใช้ถ้อยคำกำกวมอาจเป็นเหตุให้มีการปฏิบัติมิชอบและนำไปสู่การควบคุมตัวบุคคลโดยพลการ โดยขัดกับข้อกำหนดของการควบคุมตัวซึ่งต้องมีลักษณะที่สังเกตเห็นผลได้ เป็นไปตามกระบวนการอันควร ของกฎหมาย ความชอบด้วยเหตุผล ความจำเป็น และความได้สัดส่วน คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ระบุว่า “เหตุผลที่เป็นสาระสำคัญของการจับกุมหรือควบคุมตัวใด ๆ ต้องเป็นไปตามที่มีการบัญญัติไว้ในกฎหมาย และ ต้องเป็นเนื้อหาที่กำหนดไว้อย่างเฉพาะเจาะจงมากเพียงพอ เพื่อหลีกเลี่ยงไม่ให้มีการตีความหรือบังคับใช้จนเกินขอบเขต หรือโดยพลการ การควบคุมตัวบุคคลโดยไม่มีอำนาจตามกฎหมายเช่นนั้น ย่อมถือว่าไม่ชอบด้วยกฎหมาย”³²

หลักประกันขั้นต่ำของการควบคุมตัว

เนื่องจากไม่มีข้อมูลที่เปิดเผยต่อสาธารณะเกี่ยวกับเรือนจำชั่วคราวแห่งนี้ และเนื่องจากเรือนจำแห่งนี้มีที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ทหารที่เป็นความลับ เราจึงไม่ทราบโดยชัดเจนถึงขั้นตอนปฏิบัติในการควบคุมตัวบุคคลในเรือนจำชั่วคราวแห่งนี้ และไม่ทราบว่าเจ้าหน้าที่ของเรือนจำชั่วคราวได้รับการฝึกอบรมอันเป็นไปอย่างสอดคล้องกับพันธกรณีของไทยตามกฎหมายระหว่างประเทศ ทั้งกติกา ICCPR และอนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่น ๆ ที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี (Convention Against Torture and other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment-CAT) ซึ่งไทยเป็นหนึ่งในรัฐภาคีหรือไม่

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนระบุว่า “เพื่อประกันการคุ้มครองที่เป็นผลต่อผู้ถูกควบคุมตัว ควรมีการกำหนดเป็นข้อบัญญัติให้บุคคลต้องถูกควบคุมตัวในสถานที่ควบคุมตัวที่จัดตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการ และให้มีการจัดทำทะเบียนรายชื่อและสถานที่ควบคุมตัว รวมทั้งชื่อของบุคคลที่รับผิดชอบต่อการควบคุมตัว เพื่อให้บุคคลที่เกี่ยวข้องรวมทั้งญาติและเพื่อน สามารถเข้าถึงได้โดยทันที”³³

คณะกรรมการต่อต้านการทรมานซึ่งกำกับดูแลการปฏิบัติตามอนุสัญญาต่อต้านการทรมานระบุว่า ต้องมีหลักประกันขั้นพื้นฐานบางประการในสถานที่ควบคุมตัว รวมทั้ง “การจัดทำทะเบียนผู้ถูกควบคุมตัว การประกันให้ผู้ถูกควบคุมตัวได้รับแจ้งซึ่งสิทธิของตน สิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือด้านกฎหมายอย่างเป็นทางการเป็นอิสระ ความช่วยเหลือทางการแพทย์อย่างเป็นทางการเป็นอิสระ และการติดต่อกับญาติ ความจำเป็นที่จะต้องให้มีกลไกที่ไม่ลำเอียงเพื่อตรวจสอบและเข้าเยี่ยมสถานที่ควบคุมตัวและกักบริเวณ และการจัดให้ผู้ถูกควบคุมตัวและบุคคลที่เสี่ยงต่อการทรมานและการปฏิบัติที่โหดร้าย สามารถเข้าถึงการเยียวยาทางศาลและอื่น ๆ ทั้งนี้เพื่อให้บุคคลเหล่านั้นสามารถร้องขอให้มีการตรวจสอบตามข้อร้องเรียนของตนโดยพลันและไม่ลำเอียง เพื่อปกป้องสิทธิของตนและเพื่อขอใช้อำนาจศาลตรวจสอบความถูกต้องตามกฎหมายของการควบคุมตัวหรือการปฏิบัติต่อตน เป็นต้น”³⁴

³² คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ, ความเห็นทั่วไปฉบับที่ 35, CCPR/C/GC/35, ย่อหน้า 22.

³³ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ, ความเห็นทั่วไปฉบับที่ 20, HRI/GEN/1/Rev.1 at 30, ย่อหน้า 11

³⁴ อนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่น ๆ ที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี

(Convention Against Torture and other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment), ความเห็นทั่วไปฉบับที่ 2, CAT/C/GC/2/CRP. 1/Rev.4 (2007), ย่อหน้า 13

สิทธิที่จะมีชีวิตรอดและปลอดภัยจากการทรมาน

จนถึงตอนนี้ ประเทศไทยได้ละเมิดพันธกรณีระหว่างประเทศ เนื่องจากยังไม่จัดให้มีการสอบสวนโดยพลัน อย่างไม่ลำเอียง และอย่างเป็นผล เพื่อจำแนกสาเหตุการเสียชีวิตของนายสุริยัน สุจริตพลวงศ์และพ.ต.ต. ปราบกรม วาธุณประภา ระหว่างอยู่ในเรือนจำชั่วคราว

ที่น่ากังวลใจอย่างยิ่งได้แก่ ดูเหมือนว่าจะมีการฆาปนกิจศพของบุคคลทั้งสองก่อนจะมีการสอบสวนอย่างเต็มที่ถึงสาเหตุการเสียชีวิต ซึ่งเป็นไปตามมาตรฐานระหว่างประเทศ

ในฐานรัฐภาคีของทั้งกติกา ICCPR และอนุสัญญาต่อต้านการทรมาน ประเทศไทยมีพันธกรณีต้องดำเนินการสอบสวนโดยพลัน อย่างไม่ลำเอียง และอย่างเป็นผลต่อกรณีการเสียชีวิตระหว่างการควบคุมตัว และการทรมานและการปฏิบัติที่โหดร้ายอย่างอื่น ทั้งนี้เพื่อนำตัวผู้รับผิดชอบมาฟ้องร้องดำเนินคดีและลงโทษ และประกันให้ผู้เสียหายและครอบครัวเข้าถึงการเยียวยาและการชดเชยอย่างเป็นผล เป็นไปตามข้อกำหนดของข้อ 2(3) ข้อ 6 (การคุ้มครองสิทธิที่จะมีชีวิตรอด) และข้อ 7 (การปลอดภัยจากการทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี) ของกติกา ICCPR และข้อ 12, 13 และ 14 (การสอบสวน การฟ้องร้องดำเนินคดี และการเยียวยาและชดเชย) ของอนุสัญญาต่อต้านการทรมาน

ดังที่คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนชี้ว่า “รัฐภาคีต้องประกันให้มีการลงโทษผู้มีส่วนรับผิดชอบ... กรณีที่ไม่ดำเนินการสอบสวน ไม่นำตัวผู้ละเมิดสิทธิมาลงโทษ โดยตัวของมันเองอาจเป็นการละเมิดกติกาฉบับนี้ หรืออาจเป็นเหตุให้มีการละเมิดกติกาในข้ออื่น พันธกรณีเหล่านี้เป็นไปตามหลักการของการละเมิดที่ถือว่าเป็นความผิดทางอาญาตามกฎหมายในประเทศและระหว่างประเทศ อย่างเช่น การทรมานและการปฏิบัติที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรีที่คล้ายคลึงกัน (ข้อ 7)[และ] การสังหารแบบรวบรัดและโดยพลการ (ข้อ 6)”³⁵

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนระบุว่า การเสียชีวิตระหว่างการควบคุมตัวในประเภทใด ๆ ควรถือเป็นกรณีที่มีมูลอันเชื่อว่าจะเกิดการสังหารโดยรวบรัดหรือโดยพลการขึ้น และควรเป็นเหตุให้มีการสอบสวนอย่างถี่ถ้วน โดยพลัน และอย่างไม่ลำเอียง ทั้งนี้เพื่อยืนยันหรือเพื่อโต้แย้งข้อสันนิษฐานดังกล่าว³⁶

เรายังกังวลเนื่องจากตามแถลงการณ์ของกรมราชทัณฑ์ การควบคุมตัวบุคคลที่เรือนจำชั่วคราวแห่งนี้เป็นการควบคุมตัวเป็นรายบุคคล เนื่องจากการขังเดี่ยวเป็นเวลานานต่อเนื่องกันถือเป็นการทรมานหรือการปฏิบัติที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี ชัดกับพันธกรณีของไทยตามกติกา ICCPR และอนุสัญญาต่อต้านการทรมาน การขังเดี่ยวควรเป็นข้อห้ามในกรณีที่ผู้ถูกควบคุมตัวมีความบกพร่องทางใจหรือทางกาย เนื่องจากมาตรการเช่นนั้นอาจส่งผลกระทบต่ออาการของบุคคลดังกล่าว³⁷

ข้อเสนอแนะ

สืบเนื่องจากความกังวลเหล่านี้ คณะกรรมการนักนิติศาสตร์สากลและฮิวแมนไรตส์วอตช์จึงมีข้อเสนอแนะโดยเร่งด่วนต่อไปนี้ เพื่อให้รัฐบาลไทยปฏิบัติตามพันธกรณีตามกฎหมายระหว่างประเทศของตน

³⁵ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ, ความเห็นทั่วไปฉบับที่ 31, CCPR/C/21/Rev.1/Add.13, ย่อหน้า 18

³⁶ Eshonov v Uzbekistan, CCPR/C/99/D/1225/2003, มีการรับรองความเห็นเมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม 2553 ย่อหน้า 9.2

³⁷ และโปรดดูหลักเกณฑ์ 43 – 45 ของหลักเกณฑ์เนลสัน แมนเดลา จาก

http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/C.3/70/L.3

1. ให้ย้ายบุคคลที่ไม่ใช่ทหารทุกคนซึ่งถูกควบคุมตัวที่เรือนจำชั่วคราว ไปยังสถานที่ควบคุมตัวพลเรือนที่จัดตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการ สอดคล้องกับกฎหมายและมาตรฐานระหว่างประเทศ รวมทั้งหลักเกณฑ์เนลสัน แมนเดลาโดยทันที และรับรองว่าจะไม่มีการควบคุมตัวบุคคลที่ไม่ใช่ทหารในเรือนจำดังกล่าวหรือเรือนจำชั่วคราวที่มีลักษณะคล้ายคลึงอีกต่อไป
2. ดำเนินการสอบสวนโดยพลัน อย่างไม่ลำเอียงและเป็นผลต่อกรณีการเสียชีวิตที่เพิ่งเกิดขึ้นของนายสุริยัน สุจริตพลวงศ์และพ.ต.ต. ปรากรม วารุณประภา ให้นำตัวผู้รับผิดชอบมาฟ้องร้องดำเนินคดีและลงโทษ และประกันให้ครอบครัวของผู้เสียหายเข้าถึงการเยียวยาและการชดเชยที่เป็นธรรม
3. ประกันให้ผู้บัญชาการและเจ้าหน้าที่เรือนจำชั่วคราวเก็บรักษาพยานหลักฐานใด ๆ ที่อาจเกี่ยวข้องกับการเสียชีวิตระหว่างการควบคุมตัว และต้องให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่กับคณะกรรมการอิสระที่จัดตั้งขึ้นเพื่อสอบสวนกรณีนี้ รวมทั้งการเปิดเผยข้อมูลทั้งหมดที่เกี่ยวข้องและเอกสารบันทึกข้อมูลใด ๆ อย่างเช่น ประวัติการรักษาของผู้เสียชีวิต และถ้อยแถลงใด ๆ จากเจ้าหน้าที่เรือนจำชั่วคราวและเจ้าหน้าที่พยาบาล และข้อมูลจากกล้องวงจรปิด
4. ให้ชี้แจงถึงความหมายตามคำสั่งในวันที่ 8 กันยายน 2558 ซึ่งกำหนดให้มีการจัดตั้งเรือนจำชั่วคราว โดยระบุถึง “เหตุพิเศษ” ซึ่งเป็นเหตุผลให้ต้องมีการควบคุมตัวบุคคลแยกจากผู้ต้องสงสัยคนอื่น ๆ ในสถานที่ควบคุมตัวที่จัดตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการ
5. ประกันไม่ให้มีการควบคุมตัวบุคคลอื่น ๆ รวมทั้งเจ้าหน้าที่ทหารในเรือนจำชั่วคราวแห่งนี้ จนกว่าจะมีการปฏิบัติที่สอดคล้องอย่างน่าพึงพอใจกับกฎหมายและมาตรฐานระหว่างประเทศ รวมทั้งหลักเกณฑ์เนลสัน แมนเดลา และข้อเสนอแนะที่สี่ข้อข้างต้น และ
6. ประกันให้ผู้ถูกควบคุมตัวทุกคนในประเทศไทยต้องได้รับการนำตัวไปขึ้นศาลภายในเวลา 48 ชั่วโมงหลังถูกจับกุม โดยไม่มีข้อข้อยกเว้น

กรุณาติดต่อเราได้ทันทีหากท่านมีความเห็นหรือคำถามใด ๆ เราขอขอบคุณต่อความใส่ใจแรงด่วนของท่านที่มีต่อปัญหาเหล่านี้

ขอแสดงความนับถือ

Wilder Tayler

เลขาธิการ

คณะกรรมการนักนิติศาสตร์สากล

+41 (0)22 979 38 00

wilder.tayler@icj.org

Brad Adams

ผู้อำนวยการบริหาร แพนกเอเชีย

ฮิวแมนไรต์วอตช์

+1 (0) 347 463 3531

adamsb@hrw.org

สำเนาถึง

นายกรัฐมนตรีประยุทธ์ จันทร์โอชา

สำนักนายกรัฐมนตรี

นายวิทยา สุริยะวงศ์

อธิบดี

กรมราชทัณฑ์

พล.อ.ไพบุลย์ คุ้มฉายา

รัฐมนตรียุติธรรม

กระทรวงยุติธรรม